

всіх рівнях, що ліквідує не лише мотивацію до праці, але й до заробляння грошей в цілому. Надвеликі податки, що мають покривати витрати на соціальні програми для великого прошарку населення та утримання держапарату, трудове законодавство, що створює важкі умови для малого та середнього бізнесу і не сприяє розвитку підприємництва, — все це призводить не лише до погіршення рівня життя працюючої частини населення, збільшення акцій протесту, але й до глобальної кризи соціальної держави та держави добробуту.

Література:

1. Виробнича політика та колективно-договірне регулювання [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/virobnicha-politika-ta-kolektivno-dogovirne-regulyuvannya/12476-informatsiya-pro-stan-sotsialno-trudovikh-vidnosin-kolektivni-trudovi-spori-konflikti>
  2. Трудові права. У який спосіб відстоювати [Електронний ресурс]. — Режим доступу <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2194841-trudovi-prava-u-akij-sposib-vidstouvati.htm>
  3. Christophe Degryse, Maria Jepsen and Philippe Pochet The Euro crisis and its impact on national and European social policies Brussels, 2013 ETUI. 44 P.
  4. ETU [Електронний ресурс] Режим доступу [:www.solidarnosc.org.pl](http://www.solidarnosc.org.pl), на основі звіту ETU
  5. Revenu de solidarité active (RSA) // [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N19775>
  6. Statistics Norway – official statistics about Norwegian society since 1876// [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://www.ssb.no/en/arbeid-og-lonn/statistikker/arborg>
  7. STRIKES - MAP OF EUROPE// [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://www.etui.org/>
  8. TOTAL SOCIAL PROTECTION EXPENDITURE, EXCLUDING HEALTH EXPENDITURE, IS ESTIMATED AS A PERCENTAGE OF GDP SOURCE: ILO, WORLD SOCIAL PROTECTION DATABASE, BASED ON SSI. SEE ALSO ANNEX IV, TABLES B.16 AND B.17. // [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС] РЕЖИМ ДОСТУПУ : [HTTP://WWW.SOCIAL-PROTECTION.ORG/GIMI/GESS/RESSOURCEDOWNLOAD.ACTION?RESSOURCE.RESSOURCEID=54718](http://www.social-protection.org/GIMI/GESS/RESSOURCEDOWNLOAD.ACTION?RESSOURCE.RESSOURCEID=54718)
  9. TRADE UNIONS [HTTPS://WWW.WORKER-PARTICIPATION.EU/NATIONAL-INDUSTRIAL-RELATIONS/ACROSS-EUROPE/TRADE-UNIONS2](https://www.worker-participation.eu/National-Industrial-Relations/Across-Europe/Trade-Unions2)
- УДК 351+3.08:061.2+305

Токар М. Ю.

кандидат історичних наук, доцент,
докторант кафедри державного управління
Львівського регіонального інституту державного управління
НАДУ при Президентіві України

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ГЕНДЕРНОЇ ПРОСВІТИ В ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Анотація. У статті акцентується увага на мотиваційній складовій гендерної просвіти в діяльності неурядових громадських організацій України. Вмотивовано розподіл мережі просвітницьких громадських організацій у даному напрямку. Виділено декілька сутнісних проблем, що постають у контексті негативних особливостей організаційно-управлінського спектру гендерної специфіки. Вказано й на регіональні особливості питання гендерного паритету, що впливає на залучення громадського сектору до вирішення гендерних проблем.

Ключові слова: Україна, гендер, просвіта, мотивація, неурядові громадські організації.

Tokar M. Yu. Motivation Component of Gender Education in the Activity of Non-Government Civil Organizations of Ukraine.

Summary. The article focuses on the motivational components of gender education in the activities of non-governmental organizations in Ukraine. The distribution of the network of educational non-governmental organizations in this direction has been motivated. Several essential problems have been identified within the context of the negative features of the organizational and managerial spectrum of gender specifics. The regional gender peculiarities of gender parity influencing the involvement of the public sector in the resolution of gender issues are also mentioned.

Key words: Ukraine, gender, education, motivation, non-governmental organizations.

Гендерна просвіта на сучасному етапі поступу громадянського суспільства в Україні виконує одну із ключових ролей у демократичному розвитку держави загалом. Фактично питання рівності прав і можливостей жінок та чоловіків у державі є суспільним індикатором справедливості, оцінкою рівня національної культури та громадянської свідомості. Інституціями, які виступають генераторами цього процесу, є неурядові громадські організації (НУО), що за своєю суттю покликані бути вмотивованими місіонерами й посередниками культурно-освітнього вишколу всіх членів демократичного суспільства.

Так склалося, що сучасні українські громадські організації, які займаються гендерними питаннями, мають яскраво виражене жіноче організаційно-управлінське обличчя. Цей факт досить часто змішує в суспільній свідомості громадян сутність гендеру і фемінізму як предмету громадської діяльності. На перший погляд, дійсно здається, що питання гендерної просвіти – це прерогатива жінок. Принаймні, таке сприйняття побутує в значній частині українського суспільства й виражається умовним висловом «ваші проблеми – вам і вирішувати». Можливо, цей вітчизняний психологічний формат походить із сумних традицій на кшталт «моя хата з краю, нічого не знаю» і значною мірою шкодить зламові сьогодні усталеної суспільної свідомості в питанні громадянської рівності й справедливості. Насправді ж, якщо проаналізувати наявну ситуацію, то отримуємо іншу інформацію – чимало чоловіків предметно займаються гендерною просвітою, що вказує на позитивні зрушення у середовищі «третього сектора» й адекватного розуміння актуальних викликів сучасності.

Гендерна просвіта в Україні здійснюється неурядовими громадськими організаціями кількома шляхами. В грантових програмах переважають лекційні та практичні заняття з різновіковими й різностатевими цільовими групами, складаються і видаються підручники й практикуми, друкуються плакати, просвітницькі флаєри, знімаються кіноролики, документальні фільми та інше. В позагрантовій практиці сучасні громадські організації в

Україні частіше використовують публічні вуличні акції, виступають психологічними консультантами, експертами, надають правову допомогу громадянам, беруть участь у роботі тематичних круглих столів, семінарів, конференцій, проводять волонтерські заходи й інформаційно-просвітницькі кампанії в ЗМІ. У даному контексті надважливим є сприяння в подібній роботі інституцій громадянського суспільства з боку органів державної влади й органів місцевого самоврядування, що все далі частіше здійснюють співпрацю в даному напрямку.

Разом з тим, існують і регіональні особливості питання гендерного паритету, що впливає на залучення громадського сектору до вирішення згаданих тематичних проблем. Ці особливості мають як соціальну (заробітчанство, неповні родини тощо), так і політичну природу (війна, внутрішня й зовнішня міграція тощо). В депресивних регіонах України громадським організаціям, які здійснюють гендерну просвіту, доводиться зіштовхуватися з чималою кількістю труднощів, які визрівають як з боку держави, так і суспільства. Попри те, що гендерні проблеми в регіонах є віддзеркаленням загальнонаціонального стану розвитку суспільно-політичних відносин, все ж у окремих із них громадським організаціям доводиться важко здійснювати роботу в питаннях мотиваційної діяльності. От наприклад, організації національних меншин, які передусім стоять на сторожі інтересів конкретної етнонаціональної спільноти, а отже на збереженні певних культурно-побутових традицій, у тому числі щодо ставлення до рівноправ'я жінок і чоловіків. Це стосується, насамперед, не слов'янських груп (роми, євреї, ін.), де переважає роль чоловіка у буденному житті родини і спільноти. Зауважимо, що регіональний спектр проблем накладає негативний відбиток на питання інтеграції до українського суспільства багатьох національних меншин. Тому варто проводити в єдності інституцій громадянського суспільства і державних органів влади виважену інтеграційну, сконсолідовану політику, активніше залучати їх представників до роботи з громадськими організаціями, пропонувати й стимулювати

бажання виступати партнерами відповідних грантових державних та міжнародних програм тощо.

Важливо, щоб державна влада йшла в ногу з часом і послідовно уніфікувала національну законодавчу базу згідно з вимогами сучасних світових та європейських партнерів, відповідально ставилася до реалізації стратегічних планів суспільного розвитку [2]. Відповідно й суспільство повинно на всіх напрямках відповідально сприймати формат громадянського співіснування, толерантно вибудовувати відносини з усіма членами громадянського суспільства. Звісно, ще залишається проблема психологічного злому свідомості громадян у питаннях гендерного паритету. Існує й низка інших проблем. Що ж до мотиваційної діяльності українських неурядових організацій на сучасному етапі, то можна вирізнити декілька сутнісних проблем, що постають у контексті негативних особливостей організаційно-управлінського спектру гендерної специфіки.

По-перше, є значний ризик зловживання громадськими організаціями проектного потенціалу, що отримало назву «грантоїдства» [3]. Ця «хвороба» постала з інституційних можливостей грантової діяльності та свідомого потурання «духу волонтерства» окремими громадськими об'єднаннями, які створювалися як механізм заробляння коштів на актуальних суспільних темах. Донорські інституції, серед яких є державні й недержавні установи, дипломатичні місії, громадські корпорації та союзи проводять відповідний моніторинг неурядових організацій, регулярно змінюють умови конкурсного відбору потенційних партнерів, добре обізнані в життєдіяльності тих чи інших інституцій громадянського суспільства в Україні, формують так звані «чорні списки» «недобросовісних» організацій тощо. Серед останніх позитивних нововведень з боку грантових донорів щодо залучення НУО партнерами фінансованих програм можемо назвати введення обмежень на вік організації (не менше 5-ти років діяльності), обов'язкова наявність бодай одного партнера в зоні ЄС та інституційна біографія з наявністю інформації про практику й участь у подібних конкурсах в минулому. На думку

грантодавців, такий підхід вказує на якість надання відповідних послуг цільовій групі грантової програми, вдосконалення практичних навиків учасників, використання набутого досвіду, а найголовніше – унеможлиблює потрапляння грантів до рук «нечесних» або «тіньових» громадських організацій і псевдоактивістів.

По-друге, в Україні існують прецеденти неадекватного лобіювання деякими органами державної влади та органами місцевого самоврядування своїх фінансових інтересів. Як правило, це відбувається шляхом формалізованого пошуку партнерів, не публічне проведення конкурсу та не демократична процедура відбору громадських організацій, прихований зговір між суб'єктами грантової діяльності. У такому випадку грантодавці розраховують виключно на совість учасників грантової програми й забезпечення успішної її результативності. Насамперед, лобіювання інтересів грантової програми виражається в недопущенні до відкритого конкурсу конкурентів «своїх» неурядових організацій тощо. Це також є проявом негативної форми «грантоїдства», що впливає на авторитет влади й довіру партнерів у вирішенні важливих питань місцевого значення.

По-третє, безпосередньо неурядові організації ситуативно ставляться до вирішення гендерних проблем. Мова не йде про інституції громадянського суспільства, які створені виключно з метою подолання гендерної дискримінації та інших подібних проявів в українському суспільстві [1]. Адже взагалі мережу просвітницьких громадських організацій ми б розділили на дві групи.

Перша – це неурядові організації, які створюються безпосередньо носіями гендерних цінностей і легалізуються на основі пропаганди гендерної рівності в суспільстві, визначають це як основний меседж своєї роботи. Як правило, грантова діяльність таких громадських організацій зосереджена виключно на питаннях гендеру та навколо нього. Такі товариства тісно співпрацюють з подібними собі організаціями, можуть об'єднуватися з ними в організаційні коаліції, громадські корпорації чи союзи, є постійними

партнерами донорських інституцій, які мають у діяльнісному пріоритеті гендерні дослідження тощо.

Другу групу складають громадські організації транссекторального характеру, тобто такі, які за змістом своєї діяльності виконують різноманітні завдання демократичної вишколу, а гендерне питання в їхній діяльності не є пріоритетним, вивчається ситуативно, виключно у разі виникнення програмної потреби, отримання відповідного тематичного гранту, залучення організації до роботи як тимчасового партнера і таке інше. Подібна практика є поширеною, адже грантодавці зацікавлені в розширенні «гендерної аудиторії», пошуку зацікавлених партнерів, ініціативних і креативних акторів.

Разом з тим, як одна, так і друга група подібних громадських організацій готова до публічних акцій і на волонтерських засадах здійснює просвітницьку роботу в різносоціальних середовищах, навчальних закладах тощо.

Отже, гендерна просвіта залишається однією із актуальних проблем сучасності не тільки в Україні, а й у світі, що й показує активність неурядових громадських організацій у цьому напрямку. Серед її популярних механізмів в Україні залишається освіта і виховання, медіаграмотність, креативна індустрія, соціальна підтримка. Мотиваційна складова діяльності громадських організацій зосереджена переважно у просвітницькій сутності їх роботи, пропаганді демократичних цінностей, поширенні серед громадян культури взаємоповаги, рівності, справедливості, подоланні соціальної стереотипності. А це, у свою чергу, показує, що гендерна просвіта займає одне із центральних місць в сучасній системі прав і можливостей як чоловіків, так і жінок, а також є актуальною вимогою громадянської культури сьогодення.

Література:

1. Громадські організації. Організації та ініціативи // *Гендер в деталях*. URL: <https://genderindetail.org.ua/community/organizations/gromadski-organizatsii-134539.html> (дата звернення: 03.11.2018).
2. Михайлюк В.П., Кривуля О.О. Гендерний паритет в Україні : утопія чи реальна можливість? // *allbest*. URL: https://revolution.allbest.ru/sociology/00281645_0.html#text (дата звернення: 03.11.2018).
3. Мороз П. «Третій сектор» по-українськи : грантоїди чи суспільні діячі? // *Цензор.нет*. URL: https://censor.net.ua/blogs/1104799/tretyi_sektor_poukranski_grantodi_chi_suspln_dyach (дата звернення: 02.11.2018).

Токовенко О. С.

*д. філос. н., професор,
декан факультету суспільних наук і
міжнародних відносин
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Політико-культурні засади сучасної політичної епістемології

Евристичне значення для політичної епістемології містять у собі ідеї, сформульовані в теорії генно-культурної еволюції, яка намагається дослідити закономірності переходу від генів до культури, побудувати модель, що поєднала б ментальний розвиток та культуру за допомогою епігенетичних правил.

Епігенез це термін, який розкриває зміст загальних процесів взаємодії між генами та оточуючим середовищем у процесі розвитку. Епігенетичні правила побудовані на основі інформації, що виникає у культурному та природному оточенні людини. Для політичної епістемології подібні ідеї надають можливість для наступного ходу роздумів. Для політичної поведінки людини притаманний процес вибору. Альтернативний вибір політичної поведінки не може бути здійснений у певний єдиний спосіб. Вибір